

Nejvyšší soud

prostřednictvím

Městského soudu
v Brně

ke sp. zn. 4 T 137/2017

Podle § 265d odst. 1 písm. a) trestního řádu a ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněné

L. P., nar. ***, trvale bytem ***,

dovolání

proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2020 sp. zn. 8 To 320/2020, jímž byl na podkladě odvolání státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu zrušen rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 26. 6. 2020 sp. zn. 4 T 137/2017, kterým byla obviněná uznána vinnou a byl jí uložen trest a podle § 259 odst. 3 trestního řádu bylo nově rozhodnuto o vině a o trestu a zároveň bylo podle § 256 trestního řádu jako nedůvodné zamítnuto odvolání obviněné,

a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2018 sp. zn. 4 T 137/2017 byla obviněná uznána vinnou zločinem křivého obvinění podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku, za což jí byl podle § 345 odst. 3 trestního zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání dvou let, který byl podle § 84 a § 85 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let za současného vyslovení dohledu. Tento rozsudek byl zrušen podle § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 23. 10. 2018 sp. zn. 8 To 366/2018, a to na základě odvolání obviněné i státního zástupce. Podle § 259 odst. 1 trestního řádu byla věc vrácena soudu prvního stupně.

2. Městský soud v Brně ve svém druhém rozsudku ze dne 26. 6. 2020 sp. zn. 4 T 137/2017 uznal obviněnou L. P. nově vinnou přečinem „křivé výpovědi“ podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku účinného od 1. 2. 2019 a přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku.

3. Za to jí uložil podle § 345 odst. 3 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon podle

§ 84 a § 85 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání tří let, a to za současného vyslovení dohledu.

4. Citovaný druhý rozsudek Městského soudu v Brně byl na podkladě odvolání státní zástupkyně nyní napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2020 sp. zn. 8 To 320/2020 podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu rovněž zrušen v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 písm. a) trestního řádu odvolací soud sám ve věci rozhodl tak, že obviněnou uznal nově vinnou přečinem „křivé výpovědi“ podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku účinného od 1. 2. 2019 a zločinem týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. c), d) trestního zákoníku. Za to obviněnou odsoudil podle § 198 odst. 2 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tři a půl roku, pro jehož výkon ji podle § 56 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Odvolání obviněné bylo odvolacím soudem podle § 256 trestního řádu jako nedůvodné zamítnuto.

5. Odvolací soud ve svém rozsudku konstatoval, že se neztotožnil s právní kvalifikací jednání obviněné jako přečinu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku. Odvolací soud dospěl k závěru, že obviněná svým jednáním naplnila všechny zákonné znaky zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. c), d) trestního zákoníku tím, že týrala osobu, která je v její péči a výchově a spáchala takový čin na dvou osobách a takový čin páchala po delší dobu. Tento zločin podle názoru odvolacího soudu fakticky konzumuje přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), b) trestního zákoníku. Poté, co byla obviněná na možnost změny právní kvalifikace ve smyslu § 190 odst. 2 trestního řádu upozorněna již předsedou senátu soudu prvního stupně, odvolací soud posoudil její jednání jako týrání dětí, a to nikoliv týrání fyzické, ale psychické. Za takové psychické týrání považoval odvolací soud jednání, jímž obviněná za účelem prosazení vlastního zájmu působila na poškozené takovým způsobem, že cíleně vyvolala odmítavý a negativní vztah dětí vůči otci, poškozenému Ing. I. P., se kterým měly děti do té doby bezproblémový vztah a způsobila tak narušení jejich psychosociálního vývoje, přičemž se tohoto jednání dopouštěla na dvou nezletilých dětech a po delší dobu. Odvolací soud tedy dospěl k závěru, že obviněná vzhledem ke zločinu týrání svěřené osoby jednala minimálně v úmyslu nepřímém podle § 15 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku.

6. K tomuto závěru dospěl odvolací soud především na základě znaleckého posudku z oboru psychologie se specializací na pedopsychologii, který zpracovala znalkyně PhDr. S. N. Ta konstatovala ve své výpovědi u veřejného zasedání, že u obou dětí došlo k ohrožení jejich psychoemocionálního a morálního vývoje, neboť byly nuceny uvádět skutečnosti, ke kterým mělo dojít v roce 2013, systematicky byly vedeny k negativnímu vztahu k otci od roku 2013, kdy toto mělo za následek kumulativní a dlouhodobou traumatizaci, která odpovídá závažné formě psychického týrání, a narušení psychoemocionálního a mravního vývoje dětí. Jmenovaná znalkyně konstatovala, že zkreslování reality může zasáhnout do rozumového vývoje dětí, neboť dětem se změnil celý jejich život, jsou narušeny jejich vztahy, zejména v rodině, ale částečně i ve vrstevnické skupině. Prožitá traumata budou mít podle znalkyně vliv na jejich partnerské vztahy, případně i na výchovu vlastních dětí. Znalkyně rovněž uvedla, že postupem času došlo k úplnému zavržení a odmítnutí otce. Celý citový život, zejména starší nezletilé poškozené X. X., je narušen závažně, její životní hodnoty jsou posunuty a také její

partnerský vývoj do budoucna je narušen, neboť je narušena její důvěra a životní kroky.

7. S rozhodnutím odvolacího soudu se však na podkladě dosavadního dokazování nelze zcela ztotožnit.

8. Zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. c), d) trestního zákoníku se dopustí ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, spáchá takový čin nejméně na dvou osobách a páchá takový čin po delší dobu.

9. Podle rozsudku odvolacího soudu se týrání dětí měla obviněná dopustit (v kontextu s dalším jejím jednáním v jednočinném souběhu) tím, že „*své děti X. X., nar. *** a Y.Y., nar. *** dlouhodobě potencovala v jejich fantaziích a vymyšlení si údajných sexuálních praktik svého otce, které měl provádět v nepřítomnosti matky a neustále je podrobovala různým psychologickým sezením v krizových centrech, a to o.p.s. S., kde byla nezletilá X. X. na více než dvaceti konzultacích neustále dotazována na údajné praktiky svého otce a na údajný kostým kočičky, tyto praktiky byly nucena popisovat i před policejními orgány, orgány sociálně právní ochrany dětí a dalšími osobami, přičemž z důvodu jejího dlouhodobého více než ročního jednání a negativního ovlivňování dětí vůči otci, probíhající do dnešní doby, asistovaná setkání otce Ing. I. P. s jeho dětmi v Krizovém centru pro děti a dospívající v B., kde se již děti čím dál více chovají k otci odtazité“ přičemž jednáním L. P. byly nezletilí X. X. a Y. Y. „*ohroženi v dalším psychoemocionálním vývoji*“. Takto pojatý popis jednání obviněné však náležitě nevyjadřuje zcela znak týrání.*

10. Týráním je podle ustálené judikatury, ale i odborné literatury, zlé nakládání se svěřenou osobou (případně s osobou blízkou nebo s osobou žijící ve společném obydlí), vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, *kteře tato osoba pociťuje jako těžké přikoeří*. Může jít o zlé nakládání působením fyzických útrap, ale i o zlé nakládání v oblasti psychické. Nevyžaduje se, aby u svěřené osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké přikoeří. Jako příklady týrání se uvádí bití otevřenou rukou i pěstí nebo za pomoci různých předmětů, kopání, pálení cigaretou, doutníkem nebo jinými žhavými předměty, působení elektrickým proudem, bolestivé tahání za vlasy, po dlouhou dobu trvající přivazování k radiátorům ústředního topení nebo k jiným pevným předmětům, ponechávání týrané osoby v chladném prostředí bez nutného oblečení, nucení k provádění těžkých prací nepřiměřených věku a tělesné konstrukci týrané osoby, déle trvající odpírání dostatečné potravy, časté buzení týrané osoby v noci apod.

11. Závěr, že týráním se rozumí jen takové jednání, které poškozený *pociťuje jako těžké přikoeří*, platí jak v případě trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku, tak při posuzování trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku. U obou je třeba vycházet zejména z publikovaného rozhodnutí č. 20/2006 Sb. rozh. tr., kterým se řídí i následující judikatura (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 8 Tdo 1561/2016 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2019 sp. zn. 7 Tdo 913/2019.) Rovněž odborná literatura (viz např. Jelínek, J. a kol: Trestní právo hmotné. 2. vydání Praha: Léges, 2010, s. 575, 577) předkládá uvedenou charakteristiku znaku týrání, která vychází ze subjektivního vnímání poškozeného.

12. S objektivním hlediskem je sice počítáno v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2018 sp. zn. 11 Tdo 82/2018, ale pouze ve vztahu k situaci, kdy u poškozeného nelze zjistit prožívání (případně následky) jednání pachatele z důvodu duševní poruchy poškozeného. V takové situaci je podstatné, jak by v dané situaci a za daných okolností jednání pachatele vnímala a cítila většina lidí vyznačujících se charakteristikami poškozeného (věk, vztah k pachateli). V zásadě je i v takovém případě zachována priorita subjektivního hlediska, spíše jde o možnost zjistit vnímání a prožívání oběti v době činu. Týráním tedy nelze bez dalšího rozumět objektivní poškozování zdravého fyzického nebo psychického vývoje člověka.

13. V posuzovaném případě mělo týrání spočívat ve vzbuzování nenávistných postojů vůči otci dětí, v deformování reality ve smyslu utvrzování dětí o tom, že odžily skutečnosti, které reálně neproběhly, a v podrobování dětí, zejména nezletilé X. X., opakovaným psychologickým zkoumáním s tím, aby v nich nezletilí uváděli skutečnosti, které se nezakládají na pravdě, aby tak obviněná dosáhla odsouzení svého bývalého manžele Ing. I. P., s nímž se rozváděla a byla s ním ve sporu i ohledně svěření nezletilých dětí do výchovy. Již z popisu samotného takového jednání je zjevné, že jde o jednání netypické a odvolací soud dostatečně nevysvětlil, proč z jeho pohledu bylo třeba takové jednání označit přímo za týrání. Závěr o týrání byl převzat výlučně ze znaleckého posudku z oboru školství a kultura, odvětví psychologie se specializací na pedopsychologii, který zpracovala znalkyně PhDr. S. N. Obsah pojmu týrání z pohledu psychologie a v právním smyslu se však nutně nemusí vždy překrývat. Uvedený znalecký posudek naplnění znaku týrání v právním smyslu blíže neobjasňuje a v tomto směru hodnotí jednání matky, které podle znalkyně bude mít dopad na psychoemocionální a morální vývoj obou nezletilých dětí. Z hlediska toho, jak ale nezletilé děti jednání obviněné prožívaly přímo v době, kdy byly takto ze strany matky manipulovány, se však nelze dovědět ničeho bližšího.

14. Odvolací soud ve svém rozhodnutí přikládal význam následkům, které mělo mít jednání obviněné na vývoj osobnosti nezletilých s tím, že jde o velmi závažné a v zásadě neodčinitelné následky. Je však otázkou, zda to postačuje k naplnění znaku týrání, třebaže šlo o zavrženíhodné jednání obviněné, jímž vytvářela nenávistné postoje k otci, včetně vytváření obrazu o tom, že dětem ublížil. Z hlediska naplnění skutkové podstaty týrání svěřené osoby je zásadní prožívání ze strany nezletilých, nikoliv následky, které mělo jednání obviněné zanechat na jejich vývoji. V daném případě tedy prozatím nelze zjistit, zda nezletilé děti v době, kdy k činu docházelo, prožívaly jednání své matky jako těžké příkoří. Znalkyně prozatím nevysvětlila, zda nezralost obou dětí, resp. status dítěte s nemožností dekodovat nekalý záměr matky a rodinné vazby s jejich antagonismy, je právě tou okolností, která definuje dítě jako oběť psychického týrání. Tedy oběť, která nemusí mít náhled na chování pachatele – matky, neboť ze své podstaty na matku jako ochránce spoléhá a je pro ni složité, ne-li nemožné, takový náhled získat. Obdobně je tomu ostatně i v případech obětí domácího násilí mezi partnery, neboť i tam je oběť vztahem k pachateli často limitována v náhledu na jednání takového pachatele. Závěr o naplnění znaku týrání nelze prozatím ze skutkových zjištění učinit, neboť není dostatečně definován stav poškození duševního stavu dětí v době činu.

15. V posuzované trestní věci je třeba upozornit i na vadu spočívající v opomenutém důkazu. Tuto námitku přitom lze v nyní podaném dovolání uplatnit, neboť se dotýká

práva obviněné na spravedlivý proces a dovolání je přitom podáno *ve prospěch* obviněné.

16. Za opomenutý důkaz je možné označit výslech ošetřujícího klinického psychologa dětí PhDr. et PaedDr. M. P. Ten nebyl k vlastnímu obsahu své terapeutické péče o nezletilé děti X. X. a Y. Y. relevantně vyslechnut. K hlavnímu líčení na den 17. 5. 2018 byl přítom PhDr. et PaedDr. M. P. předvolán, avšak jeho výslech se fakticky neuskutečnil, neboť ve věci vyvstal spor o rozsah jeho povinnosti mlčenlivosti, které však nebyl soudem zbaven postupem podle § 8 odst. 5 trestního řádu (k tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2015 sp. zn. II. ÚS 2050/14). Soud poté v rámci hlavního líčení konstatoval, že další výslech svědka zvaží, avšak následně jej odmítl s tím, že nemůže být přínosný, neboť PhDr. et PaedDr. M. P. má děti v péči pouze krátce (z výpovědi tohoto svědka lze dovodit, že od ledna 2018), a pokud ke skutku docházelo v roce 2013 a 2014, jeho výslech ve věci soud hodnotil jako nepřínosný (bod 37. v pořadí prvního rozsudku nalézacího soudu).

17. V pořadí druhém rozsudku nalézací soud označil případný výslech PhDr. et PaedDr. M. P. za nadbytečný (bod 53. druhého rozsudku nalézacího soudu), aniž blíže zdůvodnil proč. Odvolací soud oproti tomu nesprávně konstatoval, že výslech PhDr. et PaedDr. M. P. již byl proveden a není třeba jej opakovat. Nezhodnotil tedy, že tento svědek se vůbec nevyjádřil k meritu věci. Postoj soudu a absenci faktického výslechu tohoto svědka lze proto považovat za vadu odpovídající opomenutému důkazu, což je ve svém důsledku způsobilé porušit právo obviněné na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Prvotní úvahy soudu o tom, že výpověď tohoto svědka nemá žádný přínos, byly namíště až poté, co by byl tento výslech proveden, zaměřen na chování, mentalitu, inteligenci a případné vzpomínky obou dětí a poté, co mu bude moci obviněná klást otázky. Ve stávající důkazní situaci, kdy řada ve věci provedených důkazů trpí deficitem objektivity, neboť výpovědi obviněné a poškozeného musí být poměřovány vzájemnými emočními vztahy, by neměla být opomenuta žádná možnost k provedení dalšího důkazu, tím spíše výslechu svědka, který by se mohl k věci relevantně vyjádřit. Teprve poté by měl soud důkazy hodnotit jednotlivě i ve vzájemných souvislostech v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 trestního řádu). Jakékoliv předjímání obsahu výpovědi tohoto svědka k meritu věci je porušením této zásady, potažmo též práva na spravedlivý proces.

18. Z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu lze v napadeném rozhodnutí spatřovat též vadu spočívající v tom, že skutková věta výroku rozsudku nevyjadřuje výslovně všechny znaky skutkové podstaty přečinu křivého obvinění podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku účinného od 1. 2. 2019. Ve skutkové větě je odkazováno na to, že po provedeném prověřování policejní orgán postupem podle § 159a odst. 1 trestního řádu odložil věci podezření z trestných činů, ze kterých obviněná nařkla svého poškozeného manžela Ing. I. P. Uvedená skutečnost, ale sama o sobě není dostatečným vyjádřením toho, že původní obvinění bylo křivé a že bylo vedeno úmyslem stíhat nevinného. Předmětný údaj ve skutkové větě je tudíž nepřesný a jednoznačně nevyjadřuje to, že obviněná poškozeného obvinila z trestného činu v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání lživě. Údaj o nepravdivosti nařčení poškozeného je tak výslovně vyjádřen pouze v těch pasážích skutkové věty, které pojednávají o nepravdivém obvinění z dlouhodobého týrání obviněné poškozeným a o nepravdivém obvinění z jejího

znásilnění. Oproti tomu jinak skutkově podložený závěr soudu o nepravdivosti obvinění poškozeného ze sexuálního motivovaného jednání vůči nezletilým dětem ve skutkové větě explicitně vyjádřen není. Skutková věta tedy nevyjadřuje důsledně všechny znaky přečinu křivého obvinění podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku, neboť samotný odkaz na výsledek jiného trestního řízení, v němž poškozený figuroval v postavení podezřelého, není kritériem pravdivosti či nepravdivosti obviněnou dříve uváděných údajů.

19. Pro úplnost je vhodné dodat, že přečin křivého obvinění podle § 345 odst. 2, 3 písm. c) trestního zákoníku je v rozsudku vadně označen jako přečin „křivé výpovědi“.

20. Lze tak uzavřít, že napadené rozhodnutí je zatíženo vadou spočívající v existenci opomenutého důkazu a zároveň nesprávným právním posouzením skutku, jehož popis nevyjadřuje všechny znaky přisouzených trestných činů. Tím odvolací Krajský soud v Brně své rozhodnutí zatížil vadou ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.

S ohledem na popsání skutečnosti

navrhuji,

aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. b) trestního řádu:

1. podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2020 sp. zn. 8 To 320/2020, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
2. a dále postupoval podle § 265l odst. 1 trestního řádu a přikázal Krajskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pokud by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným než navrhaným způsobem, vyjadřuji i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) trestního řádu].

Brno 22. prosince 2020

JUDr. Pavel Zeman
nejvyšší státní zástupce